

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Asuman BİLBAY¹

1 Dr. Öğr. Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, abilbay@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3301-9846.

Gönderilme Tarihi: 09.02.2023 Kabul Tarihi: 10.04.2023 DOI: 10.37669/milliegitim.1249351

Atf: "Bilbay, A. (2024). Okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 53 (243), 1527-1548. DOI: 10.37669/milliegitim.1249351"

Öz

Değişen dünya koşulları, artık insanların farklı becerilerle donanmış olmasını gerekli kılmaktadır. 21. yüzyılın gerektirdiği becerilere ayak uydurabilmek için özellikle üst düzey düşünme becerilerine sahip olmanın önemli olduğu bilinmektedir. Özellikle üst düzey düşünme becerilerine sahip olmak 21. yüzyıla ayak uydurabilmek için oldukça önemlidir. Yansıtıcı düşünme sözü geçen üst düzey düşünme becerileri arasında yer almaktadır. Eğitim kurumları ve öğretmenler bu becerilerin kazandırılması için önemli role sahiptir. Okul öncesi dönem pek çok bilgi, beceri ve davranışın kazandırılması için önemli bir dönem olduğu için özellikle okul öncesi öğretmenlerinin söz konusu üst düzey becerilere sahip olması oldukça kazanmaktadır. Bu nedenle yapılan çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel boyutta 211, nitel boyutta ise 21 okul öncesi öğretmeninden veriler toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, demografik bilgi formu, öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (YANDE) ölçeği ve öğretmen görüşme formu kullanılmıştır. Nicel verilerin analizi sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi oldukça yüksek bulunmuş, ayrıca ölçeğin alt boyutlarından alınan puanlar yaş, cinsiyet ve kıdeme göre farklılık göstermiştir. Nitel verilerin analizi sonucunda katılımcılar, okul öncesi öğretmenlerinde bulunması gereken ve kendilerinin sahip olduğu yansıtıcı düşünme becerilerinde en fazla açık fikirlilik temasını dile getirmişlerdir. Öğretmen adayları ve öğretmenlere yönelik düzenlenecek eğitimler aracılığı ile yansıtıcı düşünme becerilerinin geliştirilmesinin gerekliliği araştırmanın önerileri arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: yansıtıcı düşünme, okul öncesi eğitim, okul öncesi öğretmeni

Examination of Reflective Thinking Tendencies of Preschool Teachers

Abstract

Changing world conditions make it necessary for people to be equipped with different skills. It is known that it is important to have high-level thinking skills in order to keep up with the skills required by the 21st century. It is especially important to have high-level thinking skills to keep up with the 21st century. Reflective thinking is among the high-level thinking skills mentioned. Educational institutions and teachers have an important role in gaining these skills. Since the preschool period is an important period for acquiring many knowledge, skills and behaviors, it is very beneficial for preschool teachers to have such high-level skills. For this reason, the aim of the study is to examine the reflective thinking tendencies of preschool teachers in terms of various variables. Mixed method was used in the research. Data were collected from 211 pre-school teachers in the quantitative dimension and 21 in the qualitative dimension. Demographic information form, reflective thinking disposition scale for teachers and teacher candidates (YANDE) and teacher interview form were used as data collection tools in the research. As a result of the analysis of the quantitative data, the reflective thinking tendency of preschool teachers was found to be quite high, and the scores obtained from the sub-dimensions of the scale differed according to age, gender and seniority. As a result of the analysis of the qualitative data, the participants expressed the theme of open-mindedness the most in the reflective thinking skills that preschool teachers should have and that they have. The necessity of developing reflective thinking skills through trainings to be organized for teacher candidates and teachers is among the suggestions of the research.

Keywords: *reflective thinking, preschool education, preschool teacher*

Giriş

21. yüzyılla birlikte teknolojiye, eğitimde, sosyal hayatta var olan gelişmeler, insanların sahip olması gereken becerilerin ve düşünme biçimlerinin de değişmesini zorunlu kılmıştır. Yansıtıcı düşünme de yeni nesil insanların sahip olması gereken üst düzey düşünme becerileri arasında yer almaktadır.

Yansıtıcı düşünmenin tarihine bakıldığında bu konudaki en önemli ismin John Dewey olduğu görülmektedir. Dewey; yansıtıcı düşünmeyi, bir inancın temelini, kasıtlı olarak aramak ve bu inancı desteklemek için var olan temelin uygunluğunu incelemek olarak tanımlamıştır (Moon, 2004). Ünver (2021)'e göre ise yansıtıcı düşünme, problem çözme ile ilişkili bir süreçtir. Bireylerin eğitim sürecinde karşılaştığı olumlu ve olumsuz durumları belirleyerek çözüm bulmaya yönelik bir düşünme becerisidir. Wilson ve Jan (1993), ise yansıtıcı düşünen kişilerin; geçmiş, şimdi ve sonraki de-

neyimlerine yönelik düşünceleri ilişkilendirerek sorgulayabildiğini, kendini ve var olan durumu değerlendirebildiğini, kendi öğrenmesinin sorumluluğunu alabildiğini, gerekli durumlarda kendini sorgulayabildiğini ifade etmişlerdir. Schön (1991)'e göre yansıtıcı düşünen bireyler “dur ve düşün” ilkesini kullanarak kendi tecrübelerinin katkısıyla karşılaştıkları sorunları çözebilirler. Lipman (1991); kişinin kendi düşüncesinin farkındalığını ve bunun başkalarını nasıl etkileyebileceğini içeren Dewey'in yansıtıcı düşünme teorisinin, hem demokratik düşünme hem de etik düşünme için önemli bir çerçeve olduğuna dikkat çekmektedir.

Yansıtıcı düşünme ile ilgili Dewey'in görüşleri doğrultusunda dört kriter sıralanabilir. İlk olarak yansıtıcı düşünme, fikirler ve ilişkileri, bağlantıları hakkında daha derin anlayışla bir deneyimden diğerine geçişi sağlar. Böylelikle öğrenmenin sürekliliğini sağlayarak bireyin ve toplumun ilerlemesini sağlayan ahlaki amaçlar içeren bir araçtır. İkinci olarak yansıtıcı düşünme, kökleri bilimsel araştırmaya dayanan sistematik, titiz ve disiplinli bir düşünme biçimidir. Üçüncü olarak yansıtıcı düşünme için başkalarıyla etkileşim olması gerekmektedir. Son olarak yansıtıcı düşünme, bireyin kendisinin ve başkalarının kişisel ve entelektüel gelişimine değer veren tutumlar gerektirir (Rodgers, 2002).

Eğitim sistemi; diğer üst düzey düşünme becerileri olan eleştirel, mantıksal, üst-bilişsel, yaratıcı düşünme becerilerini olduğu gibi yansıtıcı düşünmeyi de kazandırabilmek için en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Yansıtıcı düşünme becerisi gelişmiş bireyler yetiştirmek, birçok ülkenin öncelikli eğitimsel amaçları arasındadır. Bu bireylerin yetişmesini sağlayan öğretmenlerin de yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olması gerekir.

Rodgers (2002)'ye göre öğretmenler yansıtıcı düşünmeyi öğrendikten sonra çocuklara da öğretebilirler, çünkü öğretmenler en iyi kendi deneyimleri yoluyla derinden anladıklarını öğretir. Böylelikle öğrencileri kendi dünyalarının fenomenleriyle yüzleşmeye teşvik edebilirler.

Yansıtıcı düşünen öğretmenler deneyimlerden anlam çıkarabilir, disiplinli düşünebilir, başkalarıyla iletişimde ve paylaşımda bulunabilir, öğretim hedeflerini, yöntemlerini ve materyallerini sürekli gözden geçirir. Bunun yanı sıra ileri görüşlülük, açık fikirlilik, samimiyet, sorumluluk sahibi olma ve eleştiriye açıklık gibi yansıtıcı düşünen bireylerin kişilik özelliklerine de sahiptir (Norton, 1997; Rodgers, 2002; Williams ve Grudnoff, 2011). Öğretmenin yansıtıcı düşünceyi uygulayarak kendini geliştirmesi, eğitim-öğretim sürecinin daha demokratik yürütülmesi açısından da önemlidir. Öğretmenler; yansıtıcı düşünme sayesinde öğretim uygulamaları üzerinde düşünerek bunları öğrenci ihtiyaçları doğrultusunda değiştirerek önceden belirlenmiş kalıplara bağlı kalmazlar (Galea, 2010).

Öğretmenler, yansıtıcı düşünmeyi geliştirmek ve uygulamada kullanabilmek için bir takım yaklaşımları sınıflarında uygulayabilmelidirler. Bu yaklaşımlar öğretmenlerin kendilerini tanıyarak geliştirmelerine, öğrencileri doğru şekilde yönlendirmelerine ve etkili ders planları hazırlamalarına olanak sağlamaktadır (Ünver, 2003). Öğrenme günlükleri, kavram haritaları, soru sorma (sorgulama), ses ve video kayıtları, kendine soru sorma (değerlendirme), anlaşmalı öğrenme bu yaklaşımlar arasında sıralanabilir (Opp-Beckman ve Klinghammer, 2006; Ünver, 2003).

Alan yazında farklı branşlardaki öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerileri ve yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelendiği çalışmaların yanı sıra yansıtıcı düşünme becerisini ölçmeye yönelik araç geliştirmesinin yapıldığı çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Aslan, 2009; Aydın ve Çelik, 2003; Bayrak ve Koçak-Us-luel, 2011; Duban ve Yanpar Yelken, 2010; Gedik, Akhan ve Kılıçoğlu, 2014; İnönü, 2006; Kaf Hasırcı ve Sadık, 2011; Lee, 2005; Savran Gencer, 2008; Şahin 2009; Thorpe, 2004; Tok, 2008). Ancak okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelendiği araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Eğitim sisteminin en önemli basamağı olan okul öncesi döneminde öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Bu nedenle yapılan araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme becerilerinin belirlenmesidir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma karma yöntem araştırmalarından yakınsayan paralel desende planlanmıştır. Yakınsayan paralel desen, araştırmacının, nitel ve nicel aşamaları eşit öncelik vererek eş zamanlı olarak uyguladığı ve yorumlama yaparken sonuçların birleştirildiği desendir (Creswell ve Plano Clark, 2015). Araştırmanın nicel boyutunda okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme becerilerini değerlendirmek amacıyla Semerci (2007) tarafından geliştirilen Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunda ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme yapılan kişiden açık uçlu sorularla derinlemesine bilgi almayı amaçlayan, soruların önceden belirlendiği bir iletişim sürecidir (Büyüköztürk, ve diğ., 2012). Araştırmada ölçek, katılımcılara çevrimiçi form aracılığıyla uygulanmıştır. Görüşmeler ise her bir öğretmenle yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın analizinde nicel boyut için SPSS 22 paket programı kullanılmış, nitel boyut için ise araştırmacı tarafından içerik analizi yapılmıştır.

Örneklem

Araştırmanın örnekleme, nicel boyut için kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi ile belirlenen 211 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Kolay ulaşılabılır örneklem, zaman, para ve işgücü kaybını önleyerek araştırmacıya zaman ve diğer hususlarda ekonomiklik sağlayan bir örnekleme yöntemidir (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Araştırmanın nicel boyutunda örneklem 211 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların %94.8'i kadın, %5.2'si ise erkektir. Katılımcıların yaşlarına göre dağılımları sırasıyla 26-30 yaş (%35.1), 36 yaş ve üzeri (%25.1), 20-25 yaş (%24.6) ve 31-35 yaş (%15.2) olarak belirlenmiştir. Kıdeme bakıldığında öğretmenlerin %48.3'ü 1-5 yıl, %33.6'sı 11 yıl ve üzeri olup %18'i ise 6-10 yıl çalışma süresine sahip oldukları görülmüştür.

Araştırmanın nitel boyutunda amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme (Patton, 2001) kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Örneklem belirlenmesinde ölçüt olarak; okul öncesi öğretmeni olarak çalışıyor olmak, nicel araştırma boyutuna katılmış olmak ve görüşme sorularına yanıt vermeyi kabul etmek belirlenmiştir. Böylelikle araştırmanın nitel boyutunda 21 öğretmen yer almıştır. Görüşme yapılan öğretmenlerin 17'si kadın 4'ü erkektir; öğretmenlerin 1'i 20-25 yaş, 8'i 26-30, 7'si 31-35, 5'i 36-40 yaş aralığındadır. Öğretmenlerin çalışma yılına göre ise 4'ünün 5 yıldan az, 11'inin 6-10 yıl, 5'inin 11-15 yıl ve 1'inin 16-20 yıl, 2'sinin ise 21 yıldan fazla süre okul öncesi öğretmeni olarak çalıştığı görülmektedir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak “Demografik Bilgi Formu” ve “Öğretmen ve Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeği” ve “Öğretmen Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Demografik bilgi formu: Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, meslekteki kıdemi gibi bilgilerin öğrenilmesi amacı ile araştırmacı tarafından oluşturulan formdur.

Öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (YANDE) ölçeği: Semerci (2007) tarafından geliştirilen ölçek, 20'si olumsuz ve 15'i olumlu olmak üzere 35 maddeden oluşmuştur. Maddeler 5'li likert tipinde (1-Hiç katılmıyorum, 5-Tamamen katılıyorum) derecelendirmelidir. Ölçekteki 35 madde yansıtıcı düşünmeyi temel alan yedi temadan oluşmaktadır. Bu temalar; “sürekli ve amaçlı düşünme”, “açık fikirlilik”, “sorgulayıcı ve etkili öğretim”, “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik”, “araştırmacı”, “öngörülü ve içten olma”, “mesleğe bakış”tır. Ölçeğin güvenirlik katsayısı Cronbach Alpha değeri 0.90'dır (Semerci, 2007).

Öğretmen görüşme formu: Form okul öncesi öğretmenlerinde bulunması gereken yansıtıcı düşünme becerilerine ve bu becerilerin kullanımına ilişkin görüşlerinin derinlemesine öğrenilebilmesi için hazırlanmış araştırmacı tarafından geliştirilen sorulardan oluşmaktadır. Görüşme soruları üç okul öncesi eğitimi alan uzmanına gönderilmiş ve alan uzmanlarından gelen dönütler sonrasında düzenlenmiştir. Araştırmaya başlamadan önce ise araştırma dışından üç öğretmen ile pilot uygulama yapılarak sorulara son hali verilmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunda veri toplamak için kullanılan “Öğretmen Görüşme Formu”nda katılımcıların yanıtları herhangi bir değişiklik yapılmadan yazıya aktarılmıştır. Yazıya dökülerek çözümlenmesi yapılmış olan görüşme formları katılımcıların onayına sunulmuş ve kendi yanıtları olduğuna ilişkin onay alınmıştır. Tüm görüşme formları gerekli durumlarda incelenmeye hazır olması için dosyalanarak saklanmış böylelikle nitel verilere yönelik olarak aktarılabilirlik, inandırıcılık ve teyit edilebilirliğin sağlanması hedeflenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın nicel boyutunda veriler ölçek maddelerinin çevrimiçi forma aktarılmasıyla toplanmıştır. Formun sonunda öğretmenlere konu ile ilgili detaylı bilgi edebilmek adına olası bir görüşme yapılırsa katılmak isteyip istemedikleri sorularak ve görüşmeye katılmak isteyen 21 öğretmen belirlenmiştir. Görüşme araştırmacı tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiş ve her bir öğretmen ile yapılan görüşme ortalama 20-30 dakika sürmüştür. Araştırmanın nitel boyutunda her bir öğretmene Ö1, Ö2, Ö3... şeklinde numaralar verilmiştir. Araştırmaya katılım gönüllülük ilkesine dayalı olup Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığından 27.12.2022 tarih ve 245515 sayı ile gerekli **etik izin** alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın nicel veri analizi, SPSS 22 programı kullanılarak yapılmıştır. İlk olarak veri kontrolü yapılmış olup hatalı ya da eksik veriye rastlanmamıştır. Her bir ölçek puanına ilişkin uç değer z standart puan dönüşümü yapılarak incelenmiştir ve z standart değerleri ± 3.29 aralığı dışında olanlar uç değerdir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Mesleğe bakış alt boyutunda 8 katılımcı veri analizinden çıkarılmıştır. Ölçek puanların normalliğinde çarpıklık ve basıklık değerleri kullanılmıştır. Çarpıklık ile basıklık değerleri ± 2 aralığında ise veri dağılımı normaldir (George & Mallery, 2010). Demografik değişkenlere göre frekans ve yüzde dağılımı ile yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği puanlarına ilişkin betimsel istatistikler elde edilmiştir. Veri analizinde gruplara göre yansıtıcı düşünce puanlarının karşılaştırılarda Mann-Whitney U analiz yöntemi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemi kullanılmıştır. ANOVA için

istatistiksel olarak fark çıkan gruplarda farkın hangi gruplar arasında olduğu ise çoklu karşılaştırma testlerinden LSD yöntemi ile incelenmiştir. Yapılan istatistiksel analizler $p<.05$ anlamlılık düzeyinde incelenmiştir.

Araştırmanın nitel boyutunun analizinde içerik analizi yapılmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve görüşme kayıtlarının dökümleri yapılmıştır. İçerik analizinde bir alan uzmanı ile önce kodlar belirlenmiş sonra kodlayıcı güvenilirliği hesaplanmıştır. Kodlayıcı güvenilirliği .89 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'a (1994) göre kodlayıcılar arası güvenilirliğin .80'nin üzerinde olması gerekmektedir.

Bulgular

Yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği ile alt boyutlarına ilişkin elde edilen puanlara göre betimsel istatistikler Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1

Öğretmenlerin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Ölçek Puanları	En Küçük	En Büyük	Ort	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Yansıtıcı Düşünme	126	171	154,26	9,17	-0,303	-0,093
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	22	35	30,23	2,88	-0,447	-0,177
Açık Fikirlilik	21	30	28,38	2,00	-1,327	1,273
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	19	25	23,61	1,60	-1,165	0,734
Öğretim Sorumluluğu	18	25	22,27	1,82	-0,223	-0,575
Araştırmacı	20	30	26,64	2,22	-0,263	-0,481
Öngörülü ve İçten Olma	12	20	17,24	1,89	-0,259	-0,366
Mesleğe Bakış	3	9	5,89	0,94	0,334	1,916

Yansıtıcı düşünme eğilimi toplam ölçek puanı 126-171 arasında olup ortalaması 154.26 olarak elde edilmiştir. Alt boyutlarda ortalaması en yüksek olan boyut “sürekli ve amaçlı düşünme” (30.23), en düşük olan ise “mesleğe bakış” (5.89) olarak bulunmuştur. Puanların normalliği hakkında bilgi veren istatistikler olan çarpıklık ve basıklık değerleri ise ± 2 aralığında elde edildiği için yansıtıcı düşünme eğilimi toplam puanları ile alt boyutlara ilişkin puan dağılımları normaldir.

Cinsiyete göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği toplam puanı ile bu ölçekteki alt boyutlara ilişkin ölçek puanları arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann-Whitney U

analizi ile incelenmiştir. Bu yöntem bağımsız gruplar t testi analiz yöntemi yerine kullanılan ve parametrik olmayan bir yöntemdir. İki farklı gruptaki aynı ölçümlerin sıra farklarının karşılaştırılmasında kullanılır. Bağımsız örneklem t testi analiz yöntemi için gerekli olan normallik ve veri sayısının yeterli ($N>30$) sayıda olması varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda kullanılır. Erkek okul öncesi öğretmenlerinde veri sayısı az olduğu için Mann-Whitney U analiz yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 2

Cinsiyet ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek Puanları	Cinsiyet	N	Ortalama	Ss	Sıra Ort.	MWU	Z	p
Yansıtıcı Düşünme	Kadın	200	154,03	9,27	104,34	767,5	-1,688	0,091
	Erkek	11	158,36	5,90	136,23			
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Kadın	200	30,17	2,91	104,62	824	-1,409	0,159
	Erkek	11	31,36	1,86	131,09			
Açık Fikirlilik	Kadın	200	28,32	2,03	104,09	717	-2,036	0,042*
	Erkek	11	29,45	1,04	140,82			
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Kadın	200	23,56	1,62	103,97	694	-2,155	0,031*
	Erkek	11	24,55	0,82	142,91			
Öğretim Sorumluluğu	Kadın	200	22,26	1,83	105,83	1065	-0,18	0,857
	Erkek	11	22,36	1,80	109,18			
Araştırmacı	Kadın	200	26,62	2,22	105,41	982	-0,604	0,546
	Erkek	11	27,09	2,30	116,73			
Öngörülü ve İçten Olma	Kadın	200	17,22	1,91	105,32	964,5	-0,697	0,486
	Erkek	11	17,64	1,50	118,32			
Mesleğe Bakış	Kadın	200	5,89	0,96	105,69	1037	-0,367	0,714
	Erkek	11	5,91	0,30	111,73			

MWU: Mann-Whitney-U

**p<.05*

Tablo 2'ye göre cinsiyete göre katılımcıların "açık fikirlilik" (MWU=717, Z=-2.036, p<.05) ve "sorgulayıcı/etkili öğretim" (MWU=694 Z=-2.155, p<.05) puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir. Her iki alt boyut için de erkeklerin ortalaması kadınlara göre daha yüksektir. Yani erkekler kadınlara göre hem daha açık fikirlidir hem de sorgulayıcı etkili öğretim düzeyi daha yüksektir. Cinsiyete göre katılımcıların "yansıtıcı düşünce", "sürekli/amaçlı düşünme", "öğretim

sorumluluğu”, “araştırmacı”, “öngörülü/içten olma” ve “mesleğe bakış” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Yaşa göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği toplam puanı ile bu ölçekteki alt boyutlara ilişkin ölçek puanların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analiz yöntemi (ANOVA) kullanılmıştır. Bu yöntem en az üç gruba ilişkin sürekli puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılan ve parametrik olan bir yöntemdir. Bu yöntemde gerekli varsayımlar puanların normal dağılması ve veri sayısının her bir grupta yeterli büyüklükte olması ($N>30$) gerekir.

Tablo 3

Yaş ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek Puanları	Yaş	N	Ortalama	ss	F	P	LSD Fark
Yansıtıcı Düşünme	20-25	52	153,75	9,00	1,823	0,144	
	26-30	74	152,65	8,16			
	31-35	32	155,78	9,16			
	36 ve üzeri	53	156,08	10,39			
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	20-25	52	30,35	2,96	0,683	0,564	
	26-30	74	29,85	2,70			
	31-35	32	30,41	2,99			
	36 ve üzeri	53	30,53	2,98			
Açık Fikirlilik	20-25	52	28,52	1,71	0,531	0,662	
	26-30	74	28,50	1,92			
	31-35	32	28,34	1,96			
	36 ve üzeri	53	28,09	2,40			
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	20-25	52	23,58	1,56	0,035	0,991	
	26-30	74	23,59	1,53			
	31-35	32	23,69	1,60			
	36 ve üzeri	53	23,62	1,78			
Öğretim Sorumluluğu	20-25	52	21,92	1,79	3,613	0,014*	4 ile 1,2
	26-30	74	21,95	1,48			
	31-35	32	22,63	1,81			
	36 ve üzeri	53	22,83	2,14			

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi

Araştırmacı	20-25	52	26,44	2,28	4,358	0,005*	4 ile 1,2
	26-30	74	26,07	2,01			2 ile 3
	31-35	32	27,09	2,29			
	36 ve üzeri	53	27,38	2,21			
Öngörülü ve İçten Olma	20-25	52	17,10	2,17	3,232	0,023*	4 ile 1,2
	26-30	74	16,85	1,82			
	31-35	32	17,34	1,68			
	36 ve üzeri	53	17,87	1,68			
Mesleğe Bakış	20-25	52	5,85	1,04	2,376	0,071	
	26-30	74	5,84	1,01			
	31-35	32	6,28	0,85			
	36 ve üzeri	53	5,75	0,73			

1:20-25;2:26-30;3:31-35;4:36 ve üzeri

* $p < .05$

Tablo 3'e göre katılımcıların yaşlarına göre "öğretim sorumluluğu" ($F_{(3,212)}=3.613$, $p < .05$), "araştırmacı" ($F_{(3,212)}=4.358$, $p < .05$) ve "öngörülü/içten olma" ($F_{(3,212)}=3.232$, $p < .05$) alt boyutlarına ilişkin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark söz konusudur. Gruplar arasındaki fark LSD çoklu karşılaştırma yöntemi ile incelenmiştir. Buna göre 36 ve üzeri yaşındakiler ile 20-25 yaş ve 26-30 yaş aralığında olan katılımcılar arasında "öğretim sorumluluğu", "araştırmacı" ve "öngörülü/içten olma" ortalamaları arasında fark vardır ($p < .05$). 36 yaş ve üzerinde olan katılımcıların, 20-30 yaş aralığındaki katılımcılara göre "öğretim sorumluluğu", "araştırmacı" ve "öngörülü/içten olma" düzeyleri daha yüksektir. Ayrıca 26-30 yaş ve 31-35 yaş aralığındaki katılımcıların ölçeğin alt boyutlarından "araştırmacılık" puan ortalamaları arasında fark vardır ($p < .05$) ve 31-35 yaş aralığındaki katılımcıların daha iyi araştırmacıdır. Katılımcıların yaşlarına göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin, "sürekli/amaçlı düşünme" ve "mesleğe bakış" alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p > .05$).

Kıdeme göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeği toplam puanı ile bu ölçekteki alt boyutlara ilişkin puanların karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analiz yöntemi (ANOVA) kullanılmıştır.

Tablo 4*Kıdem ve Yansıtıcı Düşünme Eğilimi Puanları Arasındaki İlişki*

Ölçek Puanları	Kıdem	N	Ortalama	ss	F	P	LSD Fark
Yansıtıcı Düşünme	1-5 yıl	102	153,09	8,74	2,766	0,065	
	6-10 yıl	38	153,55	8,35			
	11 yıl ve üzeri	71	156,31	9,93			
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	1-5 yıl	102	30,07	2,79	1,636	0,197	
	6-10 yıl	38	29,76	2,79			
	11 yıl ve üzeri	71	30,70	3,01			
Açık Fikirlilik	1-5 yıl	102	28,52	1,86	0,946	0,39	
	6-10 yıl	38	28,50	1,93			
	11 yıl ve üzeri	71	28,11	2,23			
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	1-5 yıl	102	23,59	1,52	0,306	0,736	
	6-10 yıl	38	23,47	1,81			
	11 yıl ve üzeri	71	23,72	1,61			
Öğretim Sorumluluğu	1-5 yıl	102	21,87	1,72	5,424	0,005*	1 ile 3
	6-10 yıl	38	22,37	1,50			
	11 yıl ve üzeri	71	22,77	2,01			
Araştırmacı	1-5 yıl	102	26,25	2,12	5,727	0,004*	3 ile 1,2
	6-10 yıl	38	26,39	2,34			
	11 yıl ve üzeri	71	27,35	2,16			
Öngörülü ve İçten Olma	1-5 yıl	102	16,91	1,99	4,414	0,013*	1 ile 3
	6-10 yıl	38	17,16	1,78			
	11 yıl ve üzeri	71	17,76	1,69			
Mesleğe Bakış	1-5 yıl	102	5,88	1,02	0,002	0,998	
	6-10 yıl	38	5,89	1,16			
	11 yıl ve üzeri	71	5,89	0,67			

*1:1-5 yıl;2:6-10 yıl;3:11 yıl ve üzeri***p<.05*

Tablo 4'e göre katılımcıların kıdemlerine göre yansıtıcı düşünce eğilimi ölçeğinin "öğretim sorumluluğu" ($F_{(2,212)}=5.424, p<.05$), "araştırmacı" ($F_{(3,212)}=5.727, p<.05$) ve "öngörülü/içten olma" ($F_{(3,212)}=4.414, p<.05$) alt boyutlarına ilişkin puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir. 1-5 yıl kıdeme sahip katılımcılar

ile 11 yıl ve üzerinde yer alan katılımcılar arasında her üç alt boyut için de anlamlı farklılık söz konusudur ($p<.05$). 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip katılımcıların, 1-5 yıl kıdeme sahip olanlara göre “öğretim sorumluluğu”, “araştırmacı” ve “öngörülü/içten olma” düzeyleri daha yüksektir. Ayrıca 6-10 yıl ile 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip katılımcıların “araştırmacı” puan ortalamaları arasında fark vardır ($p<.05$) ve 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan katılımcıların, 6-10 yıl kıdeme sahip olanlara göre “araştırmacı” alt boyutu daha yüksektir. Katılımcıların kıdemlerine göre “yansıtıcı düşünce”, “sürekli/amaçlı düşünme” ve “mesleğe bakış” alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur ($p>.05$).

Okul öncesi öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerine ilişkin hazırlanan görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlara bakıldığında 21 katılımcıdan 13’ü yansıtıcı düşünme becerileri ile ilgili bilgi sahibi olduğunu, 8 katılımcı ise bu konuda bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların, tüm okul öncesi öğretmenlerinin sahip olması gereken ve kendilerinin öğretim sürecinde kullandıkları yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri tema ve kodlar oluşturularak analiz edilmiştir. Tema ve kodların oluşturulmasında Semerci (2007) tarafından geliştirilen Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Yansıtıcı Düşünme Eğilimi (YANDE) Ölçeğinde yer alan madde ve ifadeler temel alınmıştır. Katılımcıların, okul öncesi öğretmenlerinin sahip olması gereken yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin tema ve kodlar Tablo 5’de yer almaktadır.

Tablo 5

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sahip Olması Gereken Yansıtıcı Düşünme Becerileri

Tema	Kod	F
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Öz değerlendirme (4) Çocuk merkezlilik (7)	11
Açık Fikirlilik	Uygulamayla ilgili fikirlere açıklık (12) Çocuğu tanıma ve izleme (6) Kazanım ve göstergelere dikkat etme (2) Kalıba bağlı olmama (4)	24
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Farklı materyal ve etkinlik (8) Eleştirel bakış açısı (4)	12
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	İletişim becerileri (4) Materyal seçimi (3)	7
Araştırmacılık	Gelişime açıklık (5) Objektif değerlendirme (3)	8

Öngörülü ve İçten Olma	İleri görüşlülük (6)	14
	Eleştirilerden faydalanma (4)	
	Bilgi paylaşımı (4)	
Mesleğe Bakış	Mesleği sevme (2)	2
Toplam		78

Tablo 5’de görüldüğü üzere görüşmeye katılan öğretmenlerin tüm okul öncesi öğretmenlerinde olması gereken yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşlerinde “açık fikirlilik” teması 24 kez dile getirilmiştir. “Öngörülü ve içten olma” (14) teması ikinci sırada yer almaktadır. Bunu “sorgulayıcı ve etkili öğretim” (12), “sürekli ve amaçlı düşünme” (11), “araştırmacılık” (8), “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” (7), “mesleğe bakış” (2) temaları izlemiştir.

Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir.

“Bir kalıba bağlı kalmadan ilerleyebilmelidir. Değişime açık olabilmelidirler. Sorumluluklarına bağlı kalabilmeli, öğrenciyi her açıdan gözlemleyip değerlendirebilmeliler” (Ö21)

“Doğru bence her zaman doğru değildir. Eğitimde bunun değişebileceğini düşünüyorum. Bu nedenle açık fikirli olmak, yenilenmek gerekirse değişebilmek gerekiyor.” (Ö10)

“Okul öncesi öğretmenlerinin yeni fikirlere açık olması, her çocuğun gelişimini düzenli takip etmesi gerektiğini düşünüyorum. Mesleği sevmek de önemli” (Ö9)

“Okul öncesi öğretmenleri farklı yöntem ve tekniklere açık, yaratıcı ve eleştirel düşünebilen, süreci değerlendirebilme niteliğine sahip olmalıdır. Ayrıca çocuğun gelişim alanlarından kendini sorumlu tutup pay çıkarabilen, bireyselleştirilmiş plan uygulayabilen kişi özelliğine sahip olmalıdır.” (Ö17)

“Kendini değerlendirme, ileriye yönelik geliştirme, değişime açık olma, alternatif durumlar üretme” (Ö4)

Katılımcıların kendilerinin öğretim sürecinde kullandıkları yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin görüşleri Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kendi Öğretim Sürecinde Kullandıkları Yansıtıcı Düşünme Becerileri

Tema	Kod	F
Sürekli ve Amaçlı Düşünme	Öz değerlendirme (2) Çocuk merkezlilik (2) Sınıfta tartışmaya yer verme (1) Meslektaşlara yardımcı olma (3)	8
Açık Fikirlilik	Kazanım ve göstergelere dikkat etme (2) Kalıba bağlı olmama (8) Çocukların bireysel gereksinimlerini dikkate alma (5)	15
Sorgulayıcı ve Etkili Öğretim	Yenilikleri takip etme (4) Eleştirel bakış (3) İşbirliğine açıklık (3)	10
Öğretim Sorumluluğu ve Bilimsellik	İletişim becerileri (4) Materyal seçimi (3) Öğretimi yapılandırabilme (3)	10
Araştırmacılık	Öz eleştiri yapabilme (4) Kendini geliştirme (4) Araştırmacı olma (5)	13
Öngörülü ve İçten Olma	Eleştiriye açıklık (2) Bilgi paylaşımı (6) Geleceğe yönelik bakış kazandırma (3)	11
Mesleğe Bakış	Mesleği sevme (3)	3
Toplam		70

Tablo 6’da görüldüğü gibi okul öncesi öğretmenleri öğretim sürecinde kullandıkları yansıtıcı düşünme becerilerinde ilk sırada “açık fikirlilik” (15) teması yer almıştır, ikinci sırada “araştırmacılık” (13) teması ifade edilmiştir. Sırasıyla “öngörülü ve içten olma” (11), “sorgulayıcı ve etkili öğretim (10), “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik” (10), “sürekli ve amaçlı düşünme” (8) ve “mesleğe bakış” (3) temaları katılımcılar tarafından ifade edilen becerilerdir.

Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıdaki gibidir:

“Güncel çocuk dergilerini takip ediyorum bence bu bile bir okul öncesi öğretmenin kendisini yenilemesi ve geliştirmesi için önemli. Çoğunluğuna sahip olduğumu düşünüyorum. İnsanların beni eleştirmesine fırsat versem daha iyi olacak ama ben kendimde gördüğüm şeyleri hep kendim eleştirdiğim için biraz sıkıntı olabiliyor.” (Ö5)

“Her öğrencimin bireysel olarak farklı olduğunu bilir ve gelişimlerinden kendime bir sorumluluk yüklerim.” (Ö20)

“Sınıfta çocuklarla yaptığımız etkinliklerde değerlendirme kısmında öz değerlendirme kısmında etkinliği inceledikten sonra neler yapabilirim, eksik kısımlar nelerdir diye değerlendirdikten sonra diğer etkinliğe daha fazla odaklanırım. Ne öğrendim? Uygulama işe yaradı mı? Neden işe yaradı? Neden işe yaramadı? Başka ne yapılabilir? diye sorarım kendime” (Ö2)

“İleri görüşlü olmada iyi olduğumu düşünüyorum. Bu anlamda farklı yayınları, siteleri gezip farklı ülkelerde nasıl ne ile yapıyor diye bakıyorum. Geride kaldığımız nokta ne? İleriye dönük ne yapılabilir veya gelecekte neler olabilir sorularının cevaplarını etkinliklere yerleştiriyorum.” (Ö18)

“Sınıf içindeki yöntemleri ve materyal öğrenme sürecini değerlendirip verimlilik konusunda öz eleştiri yapıp öz denetim sağlamak daha mümkün oluyor. Öğrencilerimizin fikirlerine açığım. Onların istediği şekilde bazen yöntemimi değiştirebiliyorum.” (Ö17)

“Meslek hayatımda açık fikirliyimdir. Bir konu hakkında karar verirken üstlerimin ya da çalışan öğretmenlerin fikrini kesinlikle sorarım. Tek başıma karar verdim oldu diye bir şey yok.” (Ö16)

“Birinci dönem materyalleri çocuklar tanıdığı için ikinci dönem yenilere ihtiyaç duyduk çocukların ilgilerini tekrar çekebilmek için. Onların ihtiyaçlarına ilgilere yönelik materyaller aldık.” (Ö11)

“Çocuğun dikkatini çekebilmek adına farklı materyaller kullanmaya onda merak duygusu uyandırmaya çalışırım. Çocukların gelişim dönemlerine ve bireysel farklılıklarına uygun etkinlikler ve materyaller seçmeye çalışırım.” (Ö9)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada elde edilen nicel verilerin analizinde okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimine ilişkin puanın yüksek olduğu, ölçeğin alt boyutlarından alınan puanların yaş, cinsiyet ve kıdeme göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitel verilerin analizi sonucunda ise katılımcılar, okul öncesi öğretmenlerinde bulunması gereken ve kendilerinin sahip olduğu yansıtıcı düşünme becerilerinde en fazla açık fikirlilik temasını dile getirmişlerdir.

Araştırmanın nicel bulgularına göre yansıtıcı düşünme eğilimi toplam ölçek puanının oldukça yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Tunç ve Kınçal

(2021) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuca okul öncesi öğretmeni yetiştirme programının özelliğinin ve çocukların gelişiminin çok hızlı olduğu için okul öncesi öğretmenlerinin diğer branşlara göre değişime ve gelişime daha fazla açık olmasının sebep olduğu düşünülebilir.

Bu çalışmada ölçeğin alt boyutlarında ortalaması en yüksek olan boyut “sürekli ve amaçlı düşünme” en düşük olan ise “mesleğe bakış” olarak bulunmuştur. Kaf Hasırcı ve Sadık (2011)’de sınıf öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada benzer şekilde yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin alt boyutlarından en yüksek ortalamasının “sürekli ve amaçlı düşünme” iken en düşük ortalaması olan alt boyutun ise “mesleğe bakış” olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Tümkaya ve Hurioglu (2013) yaptıkları çalışmada aynı şekilde en yüksek puan ortalaması “sürekli ve amaçlı düşünme” ve en düşük olan “mesleğe bakış” olarak bulmuşlardır. Tunç ve Kıncal (2021)’in okul öncesi öğretmenleri ile yaptıkları çalışmada, ölçeğin alt boyutlarından en yüksek puan ortalamasının “açık fikirlilik”, en düşük puan ortalamasının ise “sürekli ve amaçlı düşünme” alt boyutunda olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyete göre katılımcıların “açık fikirlilik” ve “sorgulayıcı/etkili öğretim” puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki alt boyut için de erkeklerin puan ortalaması kadınlara göre daha yüksektir. Yani erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre hem daha açık fikirlidir hem de sorgulayıcı ve etkili öğretim düzeyi daha yüksektir. Cinsiyete göre yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin diğer alt boyutlarında ise istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Alan yazına bakıldığında Erol ve diğerleri (2019) tarafından yapılan çalışmada yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeğinin “sorgulayıcı/etkili öğretim” ve “mesleğe bakış” alt boyutlarında erkek öğretmenler lehine anlamlı sonuç elde edilmiştir.

Tümkaya ve Hurioglu (2013) yaptıkları çalışmada öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinde cinsiyete göre bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde İnönü (2006), Karadağ (2010), Şahin (2011), Ergüven (2011) yaptıkları çalışmada cinsiyetin yansıtıcı öğretmen özellikleri üzerinde etkili bir değişken olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Kadın öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılan çalışmalarda oldukça fazladır. Duban ve Yanpar Yelken (2010); Aydın ve Çelik (2013), Aslan (2009), Kaf Hasırcı ve Sadık (2011) tarafından yapılan çalışmalarda farklı branşlardaki kadın öğretmenler ve öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin erkek öğretmen ve öğretmen adaylarından daha yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Özdemir ve Oruç (2020) yaptıkları çalışmada ölçeğin “açık fikirlilik”, “sorgulayıcı ve etkili öğretim” ve “öğretim sorumluluğu ve bilimsellik”, “araştırmacı” alt boyutlarında kadınlar lehine

anlamli farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmada ise erkek okul öncesi öğretmenlerinin ölçegin “açık fikirlilik” ve “sorgulayıcı/etkili öğretim” ortalama puanlarının yüksek olmasının örneklemin özelliklerinden kaynaklandığı yorumu yapılabilir.

Yaş değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi ölçeginden aldıkları puanlara bakıldığında “öğretim sorumluluğu”, “araştırmacılık” ve “öngörölü/içten olma” alt boyutları arasında farklılık olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın kaynağına bakıldığında 36 yaş ve üzerindeki olan öğretmenlerin 20-30 yaş aralığındaki öğretmenlere göre “öğretim sorumluluğunun” daha yüksek olduğu ve daha fazla “araştırıcı” oldukları ve “öngörölü/içten olma” düzeylerinin de daha yüksek olduğu görölmüştür. Yine araştırmanın bulgularına göre 31-35 yaş arasındaki öğretmenlerin 26-30 yaş arasındaki öğretmenlere göre daha fazla “araştırıcı”lık becerisine sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Ölçeğin diğer alt boyutlarında yaşa göre anlamli bir farklılık söz konusu değildir. Yaş aslında mesleki tecrübeyle yakından bağlantılı bir değişkendir. Yansıtıcı düşünme becerisinin gelişiminde yaşla birlikte artan deneyimin etkisinin olduğu söylenebilir. Demiralp ve Kuzu (2012) yaptıkları çalışmada kıdemi fazla olan öğretmenlerin 0-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerden yansıtıcı düşünme becerisinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Karadağ (2010), 11–15 yıllık mesleki kıdemi olan öğretmenlerin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu bulgusu elde edilmiştir. Tümkiye ve Huriöglü (2013) yaptıkları çalışmada, kıdemi fazla olan öğretmenlerin, az olanlara göre daha fazla yansıtıcı düşünme becerisine sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu durum öğretmenlerin mesleki tecrübelerinin artmasıyla birlikte yansıtıcı düşünme becerisi eğilimlerinin de yükseldiğinin göstergesidir. Williams ve Grudnoff (2011) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin profesyonel gelişimi için yansıtma gibi stratejilere maruz kalmanın etkilerinin, kısa vadeden çok uzun vadede kendini gösterdiğini ortaya koymuştur. Pek çok çalışmada araştırmanın bulgusunun destekleyecek bulgular elde edilmiştir. Çünkü üst düzey düşünme becerilerinin gelişimi bir süreçtir ve bu becerilerin kazanımı için düzenli ve planlı eğitim çalışmalarının ve tecrübenin önemli olduğu bilinmektedir (Daniel ve Auriac, 2011; Sternberg, 1987).

Araştırmada yer alan okul öncesi öğretmenlerinin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtların analizinde çoğunluğunun yansıtıcı düşünmeye ilişkin bilgisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları tüm okul öncesi öğretmenlerinde bulunması gereken ve kendilerinin öğretim sürecinde kullandıkları yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin olarak ise en fazla “açık fikirlilik” temasını dile getirmişlerdir. Bu temaya ait kodlara bakıldığında ise en fazla dile getirilen ifadelerin kalıba bağılı olmama, çocukların gelişimini ve bireysel özelliklerini takip etme olduğu görölmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı

(MEB) tarafından okul öncesi öğretmenlerin sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumlara ilişkin özel alan yeterlikleri belirlemiştir. Bu özel alan yeterlikleri arasında gelişim alanları da yer almaktadır (MEB, 2017). Okul öncesi eğitimde çocukların gelişimlerini takip etme hem oldukça önemli mesleki sorumluluk hem de yansıtıcı düşünme becerisidir.

Öğretmenler, kendilerinin öğretim sürecinde kullandıkları yansıtıcı düşünme becerilerine ilişkin ikinci sırada araştırmacılık becerisini ifade etmişlerdir. Bu temaya ilişkin kodlar arasında kendini geliştirme ve araştırmacı olma yer almaktadır. MEB (2017) tarafından belirlenen özel alan yeterlikleri içerisinde mesleki gelişim de yer almaktadır.

Bu araştırma ve diğer araştırma sonuçlarından hareketle hizmet öncesinden başlayarak öğretmen adaylarına ve hizmet içi eğitimler aracılığı ile öğretmenlere yansıtıcı düşünme becerilerinin kazandırılabilmesi için çeşitli çalışmalar yapılması önem kazanmaktadır. Birçok ülkede öğretmen eğitimi standartlarını içeren belgelerde, yansıtmanın öğretimde gelişmenin anahtarı olarak görüldüğünü ortaya konulmuştur. Deneyimin işbirlikçi ve sistematik değerlendirmesini içeren, adaptasyona ve dönüştürücü eyleme yol açan bir süreç olarak tanımlanan yansıtıcı düşünce, öğretmen yetiştirmenin de temelinde yer almalı (Glasswell ve Ryan, 2017) ve tüm öğretmenler bu becerilere sahip olarak mesleğe başlamalıdır. Aynı zamanda yapılacak yeni çalışmalar ile yansıtıcı düşünme becerisine yönelik çeşitli yaklaşımların uygulanmasının etkililiği araştırılabilir.

Kaynakça

- Aslan, G. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Yeditepe Üniversitesi. İstanbul.
- Aydın, M. ve Çelik, T. (2013). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(II), 169-181. <https://doi.org/10.9779/PUJE611>
- Bayrak, F. ve Usluel Koçak, Y. (2011). Ağ günlük uygulamasının yansıtıcı düşünme becerileri üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 93-104.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak E., Akgün Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Pegem Akademi.

- Creswell, J. W., ve Plano Clark, V. L. (2015). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi*. (Çev. Edt. Y. Dede, S. B. Demir). Anı Yayıncılık.
- Daniel, M. and Auriac, E. (2011). Philosophy, critical thinking and philosophy for children. *Educational Philosophy and Theory*, 43(5), 415-435. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2008.00483.x>
- Demiralp, D. ve Kazu, H. (2012). İlköğretim birinci kademe programlarının öğrencilerin yansıtıcı düşüncelerini geliştirmedeki katkısına yönelik öğretmen görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(2), 29-38.
- Dewey, J. (1933). *How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process*. Heath & Co Publishers.
- Duban, N., Yanpar Yelken T. (2010). Öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri ve yansıtıcı öğretmen özellikleriyle ilgili görüşleri. Ç. Ü. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 343-360.
- Ergüven, S. (2011). *Öğretmenlerin yansıtıcı düşünme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Erol, M., Erol, A., Çalışır, S. ve Bozan, M. (2019). Öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Temel Eğitim*, 1(2), 20-29.
- Galea, S. (2010). Reflecting reflective practice. *Educational Philosophy and Theory*, 44(3), 245-258. <https://doi.org/10.1111/j.1469-5812.2010.00652.x>
- Gedik, H., Akhan, N. E. ve Kılıçoğlu, G. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimleri. *Mediterranean Journal of Humanities* 4(2), 113-130. DOI: 10.13114/MJH.201428432
- George, D., and Mallery, P. (2010). *SPSS for windows step by step: a simple guide and reference*, Pearson.
- Glasswell, K. ve Ryan, J. (2017). reflective practice in teacher professional standards: reflection as mandatory practice. In R. Brandenburg, M. Jones, K. Glasswell, J. Ryan (Eds). *Self-Study of Teaching and Teacher Education Practices*. (s 3-26). Springer.

- İnönü, Y. (2006). *Tarih öğretmenlerinin yansıtıcı öğretmen özelliklerine sahiplik düzeyi Van örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van.
- Kaf Hasırcı, Ö. ve Sadık, F. (2011). Sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimlerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 195-210.
- Karadağ, M. (2010). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme düzeylerinin incelenmesi (Şanlıurfa ili örneği)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi. Adana.
- Lee, H. J. (2005). Understanding and assessing preservice teachers' reflective thinking. *Teaching & Teacher Education*, 21(1), 699-715. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2005.05.007>
- Lipman, M. (1991). *Thinking in education*. Cambridge University Press.
- Miles, B. M. and Huberman, A. M.(1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. SAGE.
- Milli Eğitim Bakanlığı MEB (2017). *Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/06160307_5-YYretmen_Yeterlikleri_KitabY_okul_Yncesi_YYretmeni_Yzel_alan_yeterlikleri_ilkYYretim_parYa_8.pdf
- Moon, J. A. (2004). *A handbook of reflective and experiential learning theory and practice*. Routledge Falmer.
- Norton, J. L. (1997). Locus of control and reflective thinking in preservice teacher. *Education*, 117(3), 401-408.
- Opp-Beckman, L. and Klinghammer, S. J. (2006). Shaping the way we teach English: Successful practices around the world. Office of English Language Programs. https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/introduction.pdf
- Özdemir, F. ve Oruç, Ş. (2020). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 5(11), 2186-2223. DOI: 10.13140/RG.2.2.11099.18728

- Patton, M. Q. (2001). *Qualitative evaluation and research methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, Sage Publications.
- Rodgers, C. (2002). Defining reflection: another look at John Dewey and reflective thinking. *Teachers College Record, 104*(4), 842-866. DOI: 10.1111/1467-9620.00181
- Savran Gencer, A. (2008). *Professional development of preservice biology teachers through reflective thinking*. [Unpublished doctoral dissertation]. METU University, Ankara.
- Schön, D. (1983). *Reflective practitioner- how professionals think in action*. Basic Books.
- Semerci, Ç. (2007). Öğretmen ve öğretmen adayları için yansıtıcı düşünme eğilimi (YANDE) ölçeğinin geliştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 7*(3), 1351-1377.
- Sternberg, R. J. (1987). Teaching critical thinking: eight easy ways to fail before you begin. *PhiDelta Kappan, 68*(6), 456-459.
- Şahin, A. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenlere göre değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(37), 108-119.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Thorpe, K. (2004). Reflective learning journals: from concept to practice. *Reflective Practice, 5*(3), 327-343. <https://doi.org/10.1080/1462394042000270655>
- Tok, Ş. (2008). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirici etkinliklerin öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarına, performanslarına ve yansıtılmalarına etkisi. *Eğitim ve Bilim 33*(149), 104-118.
- Tunç, Y ve Kıncal, R. Y. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile öz yeterlik inançları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science, 9*(113), 249-267. DOI: 10.29228/ASOS.48926
- Tümekaya, S. ve Hurioglu, L. (2013). Öğretim elemanlarının yansıtıcı düşünme eğilimleri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22*(1), 243-256.
- Ünver, G. (2003). *Yansıtıcı düşünme*. Pegem A Yayıncılık.

- Ünver, G. (2021). Yansıtıcı düşünme. İçinde Ö. Demirel (Ed.) Eğitimde *Yeni Yönelimler* (9. Baskı) (s 139-149). Pegem A Yayıncılık.
- Williams, R. and Grudnoff, L. (2011). Making sense of reflection: A comparison of beginning and experienced teachers' perceptions of reflection for practice. *Reflective Practice: International and Multidisciplinary Perspectives*, 12(3), 281–291. <https://doi.org/10.1080/14623943.2011.571861>
- Wilson J. ve Jan, L. W (1993). *Thinking for themselves; developing strategies for reflective thinking*. Eleanor Curtain Publishing.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Seçkin Yayınevi.